

INTRODUCCIÓ

Per què un vocabulari tecler

Quan des del Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona va sorgir la iniciativa d'elaborar un vocabulari de les festes de Santa Tecla es volia començar a omplir un buit en la bibliografia sobre la festa major gran de Tarragona, que és important en quantitat i en qualitat i abasta moltes vessants, i que en alguns casos té un to més divulgatiu i en altres, més tècnic i especialitzat. Fins ara, però, no s'havia publicat cap obra que tractés específicament qüestions lingüístiques relacionades amb la festa —malgrat que cal destacar el breu vocabulari inclòs al final de la *Guia de les festes de Santa Tecla*, de 1994.

I d'aquest fet sorgia el buit que ara pretenem contribuir a omplir amb el nostre gra d'arena: tota activitat humana genera realitats, conceptes que cal comunicar, i en la comunicació hi té un paper fonamental la paraula. També és ben sabut que a través de les llengües les comunitats expressen una determinada manera de veure el món, de percebre la realitat.

La festa no és cap excepció: fora de Tarragona és probable que un cambrer ens miri amb cara d'estranyesa si li demanem un *barrilet* i potser s'espantarà i tot si, a més, li demanem una *mamadeta*. Altres exemples de la relació entre les paraules i el lloc on neixen són expressions com *Toca, Peron!* o *Baixada de l'Àliga*, que molts relacionem automàticament amb tot un imaginari probablement ple d'emocions i de bons records, però que, fora del context tecler, perden tot el sentit.

Paraula de Tecla s'ha elaborat pensant en un ampli ventall de possibles lectors: des del tecler empedreït que viu intensament la festa de dia i de nit i que hi participa de manera activa a través dels grups del Seguici, les colles castelleres o altres elements festius, fins a la persona que té curiositat lingüística per saber quines paraules festives coneix i quines no, passant pel tarragoní amb interès pels llibres relacionats amb la ciutat.

Atrevir-se a fer un recull del vocabulari festiu pot semblar impossible i pretensions, però nosaltres ens ho hem emprès com un repte que hem acceptat amb sentit de la responsabilitat —de no esgarriar-la— i del respecte cap als teclers i tecleres —entre els quals ens incloem totalment—, perquè sabem que el tarragoní de vegades és primmirat per a les seves coses, i la festa és una «propietat» col·lectiva, però també cada tarragoní té la seva

manera personal de viure-la, i és molt de «el que és meu, no m'ho toquis!». Segurament s'han quedat fora d'aquestes pàgines paraules i expressions tan sorprenents i tan dignes de ser-hi com les que hi ha inscrites, però quan això ha succeït no ha estat per cap altra raó que la de no haver-nos arribat a les mans, limitades en temps i recursos de recerca, i insuficients per abastar tota l'amplitud verbal de Santa Tecla.

Què és 'Paraula de Tecla'

La finalitat de *Paraula de Tecla* és concentrar, en una sola obra, la terminologia relacionada amb les festes de Santa Tecla de Tarragona. Això inclou entremesos, bestiar i altres grups del Seguici Popular, balls parlats, colles castelleres, vestuari, músiques, coreografies dels diversos balls, elements de protocol, marxandatge, gastronomia i begudes... En total, gairebé 600 paraules.

També hi hem volgut incloure paraules i expressions que difícilment consten en altres tipus d'obres, bé perquè formen part de l'argot intern dels grups (*Donya Rogèlia, pastos, pondre l'ou*) o bé perquè són expressions exclamatives, que no se solen recollir en les obres especialitzades o divulgatives (*aigua!, ferro!, térsien!*).

Com que el perfil de possible lector és ampli, hem volgut donar al vocabulari un to amè i divulgatiu, sense que això impliqui perdre rigor en el contingut ni en la forma. Trobar aquest equilibri de vegades no ha estat fàcil i per això, a l'hora de fer les definicions, sempre hem fet prevaldre el criteri de claredat per davant del criteri d'ortodòxia en el treball terminològic: el nostre objectiu és que el vocabulari pugui despertar l'interès de tothom.

També cal tindre en compte que el marc que hem agafat com a referència és el tecler i tarragoní. Això té conseqüències en la selecció del lèxic i en la informació gramatical que dona el vocabulari. Pel que fa a la selecció del lèxic, s'ha optat per posar sempre com a terme principal la forma tarragonina. Per exemple, considerem *acotxador* i *professó* termes principals i *aixecador* i *processó*, sinònims complementaris. Nosaltres, predicant amb l'exemple, també hem fet servir formes lèxiques i morfològiques tarragonines recollides per la normativa en les definicions i les notes. Això inclou, per exemple, l'ús de mots com *tindre, vindre, xic / xica, xiquet / xiqueta*, etc. i de la forma *pilans* com a plural de *pilar*.

Pel que fa a la informació gramatical, el fet d'agafar com a referència el marc estrictament tecler ha provocat variacions en el gènere d'algunes entrades: hi ha termes en què recollim la doble forma masculí / femení i d'al-

tres en què, tot i tindre o formar femení normalment, no el recollim perquè en el context de les festes no tenen mai forma femenina. És el cas d'*alcalde* (de Dames i Vells), *bastaix, cavaller o turc* (i això que en aquest cas sempre són xiques!). De la mateixa manera, d'alguns termes només s'ha recollit el plural perquè sempre es fa referència al grup de manera col·lectiva. És el cas de *liles, patatufos o pastos*, per exemple.

D'altra banda, en els termes que fan referència a elements generals com ara peces de vestuari, instruments musicals, etc., hem optat per donar la definició genèrica del diccionari normatiu, en alguns casos parcialment adaptada, i explicar a les notes l'aplicació o l'especificitat que té el concepte en les festes de Santa Tecla.

Un cas una mica especial és el dels castells: com que existeix el *Diccionari casteller*, publicat pel Termcat, que és un recurs de referència en el seu àmbit, hem begut bàsicament d'aquesta font i ens hem limitat a fer una tria del lèxic casteller més general amb l'assessorament de Xavier Brotons, a afegir-hi alguns termes com *fer la figuereta* o *pilar caminant*, i a incloure-hi petites adaptacions per «tarragonitzar» alguns aspectes.

Què no és 'Paraula de Tecla'

Paraula de Tecla no és una obra de consulta especialitzada, ni una enciclopèdia de les Festes, ni tan sols un diccionari enciclopèdic. No espereu trobar-hi continguts amplis i detallats com sí que trobareu en altres tipus de publicacions. *Paraula de Tecla* és un vocabulari general de les Festes i per això, a les definicions, només es recull la informació bàsica de cada concepte. D'aquí la importància de les notes: complementen i expliquen allò que se sobreix de la definició, però sense el qual el concepte tampoc no s'acabaria d'entendre prou o quedaria pobre.

Per la mateixa raó —perquè no és matèria d'un recull com aquest—, no incloem dates d'estrena, pesos i mides del bestiar, gegants, nanos, etc.; ni noms de les entitats de les festes i dels artistes autors dels diversos elements del Seguici (escultors, joiers, sastres, pintors, ferrers, basters, artesans timbalers i d'instruments, d'attrezzo, etc.).

D'altra banda, la dificultat d'encabir explicacions entenedores sobre les coreografies dels balls de bastons sense suport gràfic ens ha obligat a fer-ho només amb les essencials, i la resta, les més conegudes, simplement enumerar-les a l'entrada general de ball de bastons. Els teclers i tecleres interessats en aquest aspecte de la festa poden consultar el llibre *El ball*

de bastons a Tarragona, de Jordi Bertran (Tarragona, 1990), on sí que hi ha gràfics que faciliten la comprensió de les coreografies explicades.

Paraula de Tecla no recull els actes esportius que s'organitzen durant les dates festives —malgrat que alguns tenen una gran tradició— perquè no es poden considerar pròpiament actes definitoris de les festes, encara que es facin per Santa Tecla.

Tampoc s'hi inclouen els noms de llocs de la ciutat: carrers i places hi són tot l'any, al mateix lloc, sense moure's (no és que apareguin amb motiu de la festa major). Els noms d'espais festius i d'actes que van i vénen (Margalló, Savina, Cíclops...), tampoc no hi tenen entrada justament per això: perquè van, vénen, transmuten i no arriben a tradicionalitzar-se, a cristal·litzar, a romandre en la nostra retina i a la nostra memòria festiva.

Passa una cosa semblant amb aquells elements que, malgrat haver existit i tindre'n proves documentals, no han arribat a recuperar-se —de moment— i no formen part dels records viscuts. Perquè també es tracta d'això, *Paraula de Tecla*, de ser una fotografia verbal de la festa gran tarragonina en aquesta primera dècada de segle XXI, que reculli la memòria viscuda i, especialment, sentida i parlada dels darrers trenta anys.

No ens hem inventat res!

Per elaborar el recull de termes de *Paraula de Tecla*, en primer lloc, hem fet un buidatge de la nombrosa bibliografia i dels webs sobre els elements del Seguici i altres elements de la festa, així com dels programes dels últims trenta anys (vegeu l'apartat de fonts bibliogràfiques i en línia, al final del llibre). La segona fase ha consistit a analitzar un qüestionari enviat a les entitats del Seguici a fi de contrastar la informació recollida en el buidatge bibliogràfic i «pescar» termes de l'argot intern de cada grup. Durant la tercera fase ens hem entrevistat amb experts en qüestions que ens generaven dubtes —especialment les coreografies. Finalment, l'última etapa, la de revisió definitiva i tancament del diccionari, ha conclòs aquests mesos intensos d'immersió profunda en el nucli de la festa major tarragonina i tot el que l'envolta.

Al llarg de tot el procés el centre de terminologia Termcat ens ha assessorat metodològicament i ens ha cedit eines informàtiques per a la gestió terminològica. Així mateix, hem disposat de l'ajut de diverses persones implicades en la festa que ens han donat un cop de mà quan els hem atabalat amb dubtes o els hem demanat suport per tirar el vocabulari endavant.

Dit tot això, només ens resta convidar-vos a endinsar-vos en el *Paraula de Tecla*, potser arrepatats al sofà amb una mamadeta a la mà o, qui sap, tal vegada amb *l'Amparito* de fons. Fullegeu, remeneu, llegiu-vos-el sencer o a trossos i trobeu-hi paraules. Algunes segur que les feu servir i d'altres us resultaran familiars, però també en descobrireu de noves que us sorprendran. Paraula de Tecla!

Els autors